
ЗНАЧЕННЯ ТА МІСЦЕ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ЗВО)

Хаустова Євгенія

*доктор економічних наук, професор кафедри маркетингової,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна*

Тесленко Андрій, Сатаров Мамед

*здобувачі рівня вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна
g.haystova@gmail.com*

Фактором інтелектуального суспільного виробництва стають знання, постійне та колективне (немонопольне) використання яких супроводжує розвиток інтелектуального капіталу (ІК), що не дає знанням стати товаром (мати ринкову ціну), але дозволяє оцінювати їх за суспільною цінністю (корисністю, значенням) та важливістю для гармонійного розвитку людини. В світлі використання різних інструментів штучного інтелекту (ШІ) колективне використання інформації (знань) розширює можливості розвитку ІК. Установлено, що формування ІК певного ЗВО починається з появи суспільної оцінки його діяльності (цінності для суспільства). Чим ширше суспільства (від територіальної громади до світової спільноти), тим більшим є рівень впливу знань, що накопичуються та продукуються університетом, тим вищим можна вважати рівень розвитку його ІК [1, с.65-68].

Використання інтелектуальних ресурсів без появи нових інтелектуальних активів та створення нових інтелектуальних продуктів характеризує звичайну розумову працю без творчої складової. На підставі визначення інтелектуальних активів як нових, унікальних та ексклюзивних ресурсів, що контролюються за результатами їх використання під час інтелектуальної діяльності в минулому та будуть використані в майбутньому, до складу ІК віднесені інтелектуальні людські активи та активи відносин, а також організаційні активи. Виходячи з наявності контролю (прав власності) на інтелектуальні активи, їх було поділено на власні та залучені, що дало можливість обґрунтувати формування власної та залученої частини інтелектуального капіталу. Саме власні організаційні активи, що виокремлені фізично від працівника, можуть виступати інтелектуальним продуктом та мати економічну цінність (ринкову вартість). На відміну від них залучені людські інтелектуальні активи та активи відносин у вигляді знань, носієм яких є відповідно люди та їх спільноти, не можуть виступати інтелектуальним продуктом, що дозволяє говорити про їхню суспільну цінність та переважно природне право власності (користування).

На підставі визначення інтелектуальних активів як нових, унікальних та ексклюзивних ресурсів, що контролюються за результатами їх використання під час інтелектуальної діяльності в минулому та будуть використані в майбутньому, до складу ІК віднесені інтелектуальні людські активи та активи відносин, а також організаційні активи. Виходячи з наявності контролю (прав власності) на інтелектуальні активи, їх було поділено на власні та залучені, що дало можливість обґрунтувати формування власної та залученої частини ІК. Саме власні організаційні активи, що виокремлені фізично від працівника, можуть виступати інтелектуальним продуктом та мати економічну цінність (ринкову вартість).

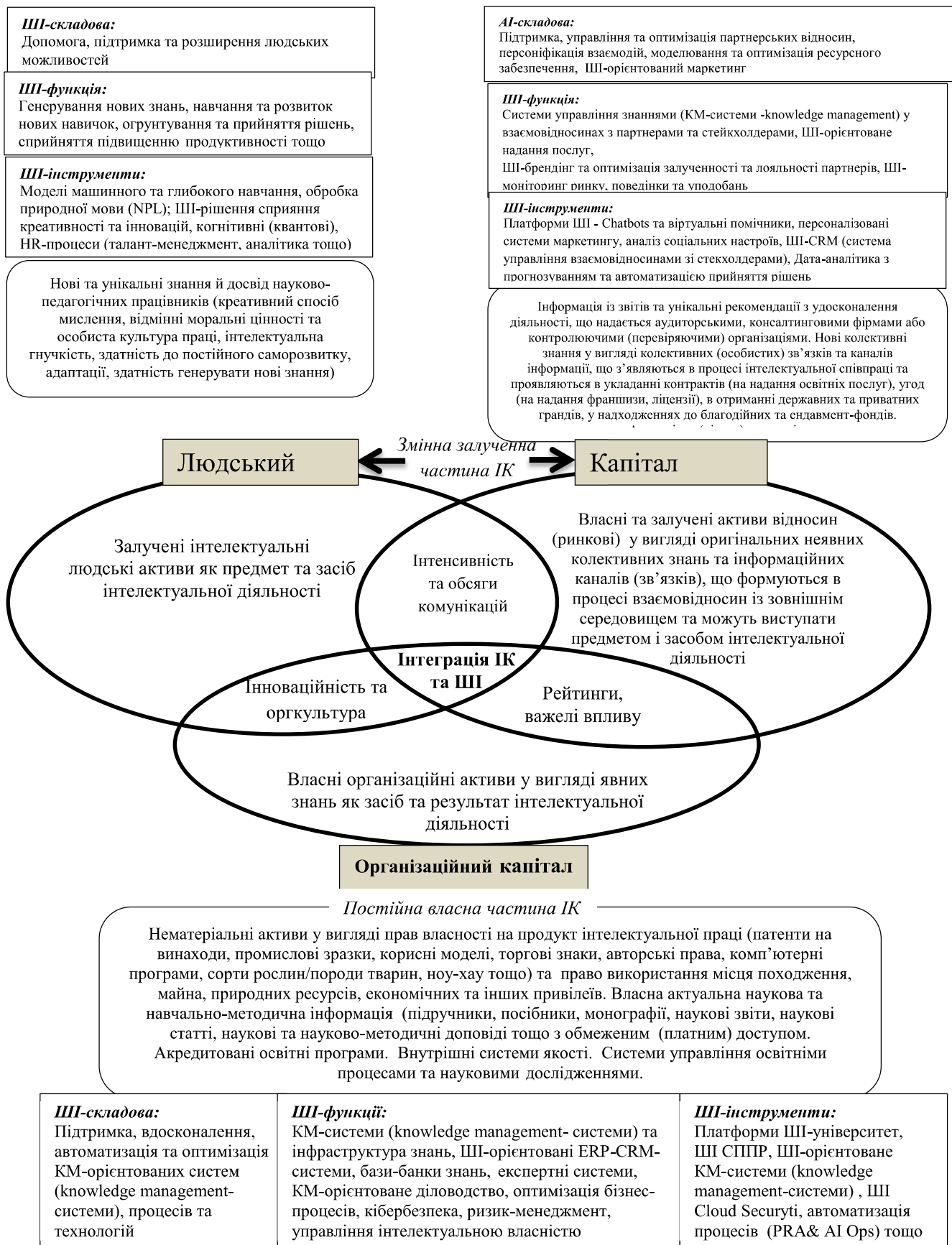

Рис. 1. Концептуальна схема інтеграції штучного інтелекту (ШІ/АІ) в процес формування інтелектуального капіталу (ІК) закладу вищої освіти.

На відміну від них залучені людські інтелектуальні активи та активи відносин у вигляді знань, носієм яких є відповідно люди та їх спільноти, не можуть виступати інтелектуальним продуктом, що дозволяє говорити про їхню суспільну

цінність та переважно природне право власності (користування). В центральній частині вищенаведеного рисунку наведено структуру ІК ЗВО з виокремленням змінної залученої та постійної власної його частин.

Виходячи із закону нагромадження капіталів, розвиток постійного організаційного капіталу залежить від додаткових економічних вигід та суспільної цінності, що створюється змінною частиною ІК, а розвиток останньої, тобто набуття нових властивостей залучених інтелектуальних людських активів та активів відносин, відбувається тільки в ході синергетичної взаємодії із власними організаційними активами, то розвиток ІК ЗВО залежить від одночасного та пропорційного нагромадження як його змінної, так і постійної частини.

З впровадженням різноманітних інструментів ШІ в управління та функціонування ЗВО логічним постає питання місця цих ресурсів в структурі ІК університету. Приймак В. розглядає Модель «AI+» інтелектуального капіталу, демонструючи «злагоджену взаємодоповнюючу взаємодію» його складових, «результатом якої є формування передумов до виникнення додаткової вартості», згенерованої інтелектуальними активами. При цьому в структурі останніх невід’ємною складовою» можуть бути різні технології ШІ, які поділяються на ШІ-складові, ШІ-функції, ШІ-інструменти [2]. В логіці формування ІК державного ЗВО додана вартість виступає суспільною цінністю, безумовним також є специфіка технологій ШІ, що використовуються в академічному середовищі. При цьому виправданною стає інтеграція ШІ-технологій із традиційними технологіями отримання нових знань та їх розповсюдження тільки з одночасним обов’язковим нарощуванням інтелектуальних активів, зокрема людських, організаційних та активів відносин [3,4].

Зазначене вище зостереження повинно перетворитися в принцип впровадження ШІ-технологій за протоколами використання відповідних інструментів ШІ в управління освітньої та науковою діяльністю закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Інтелектуальний капітал державного закладу вищої освіти: формування та оцінка розвитку: монографія / Є. Б. Хаустова. - Київ: КНУТД, 2019. - 420 с. ISBN 978-617-7506-31-6.
2. Приймак В., Корнілова І. Інтелектуальний капітал в епоху штучного інтелекту. Економіка та суспільство. - 2025. - №. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-55>
3. Svergun I., Khaustova Y. «Strategy for the Development of the IT Business in Ukraine» (2023). In: IV All-Ukrainian Conference for Higher Education Students and Young Scientists «Innovastika in Education, Science, and Business: Challenges and Opportunities», Volume 2, pp. 227-233. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1s0QqdRR4Y9wfT0dbHt_nskfmliNdLB2s?usp=share_lin
4. Sverhun M.M., Svergun I.M. «The Use of Artificial Intelligence in the Economy» (2024). In: VI International Scientific and Theoretical Conference «The Process and Dynamics of the Scientific Path», pp. 7-10. URL: <https://doi.org/10.36074/scientia-05.07.2024>